

Marjolein Goderie

Problematiek en hulpvragen van ISD'ers

SAMENVATTING

December 2008

Samenvatting publicatie: Problematiek en hulpvragen van ISD'ers

Sinds 2004 kent Nederland de maatregel tot plaatsing in een Inrichting voor Stelselmatige Daders (ISD). De ISD-populatie blijkt een moeilijker doelgroep dan voorzien: er is meer zorg vereist dan vooraf is ingeschat. Ook het aanbod lijkt niet toegesneden op de ISD-populatie. De Directie Justitiële Inrichtingen heeft behoefte aan meer inzicht in de ISD-populatie. Een van de vragen is of er subgroepen zijn te onderscheiden vanuit de wens het aanbod aan programma's en begeleiding te verbeteren en beter toe te snijden op de (deel)populatie. Het doel van dit onderzoek is om zicht te geven op achtergronden en hulpvragen van ISD'ers, met aandacht voor een breed scala aan factoren. De uitkomsten van het onderzoek kunnen aanleiding zijn om het aanbod voor ISD'ers (gedragsinterventies, dagprogramma's, detentieklimaat, algemene aanpak, extramurale interventies) door te lichten en te verbeteren.

De drie hoofdvragen van dit onderzoek luiden: Wat zijn achtergrondkenmerken van ISD'ers en welke sociale en medische problematiek kenmerkt de ISD-populatie? Welke hulpvraag hebben ISD'ers? Zijn er subgroepen te onderscheiden naar problematiek en hulpvraag?

Om deze vragen te beantwoorden heeft het Verwey-Jonker Instituut een dossieronderzoek verricht op vijf locaties, namelijk Amsterdam, Vught, Zoetermeer, Zutphen en Zwolle. Door de locatie Zwolle erbij te betrekken is ook informatie over vrouwelijke ISD'ers verzameld (de vrouwen zijn hierdoor wel oververtegenwoordigd in de steekproef). In het totaal zijn 97 penitentiaire dossiers voor dit onderzoek gebruikt. Aan de hand van het dossier en waar mogelijk aangevuld met informatie van de trajectbegeleider, psycholoog of medewerker van de BSD, zijn casusbeschrijvingen gemaakt. Daarin zijn veertien probleemgebieden zo goed mogelijk beschreven, evenals de hulpvragen. Vervolgens is de informatie per leefgebied kwantitatief gescoord naar zeventien items, zodat statistische analyses konden plaatsvinden.

De penitentiaire dossiers blijken lang niet altijd op alle zeventien items voldoende informatie te bevatten. Ook via aanvullende interviews werd deze informatie niet altijd verkregen. Uiteindelijk bleek er voor zeven items onvoldoende vulling, dat wil zeggen dat van 25 procent of meer van de ISD'ers in de onderzoeksgroep de gezochte informatie niet bekend is. Hierdoor kan geen valide beeld gegeven worden van deze items. De zeven items betreffen: lichamelijke gezondheid, trauma, intellectueel niveau, woonsituatie, werkervaring, schulden en sociaal netwerk. Dit betekent dat we de onderzoeksgroep niet kunnen beschrijven voor deze items. Dit is het eerste leerpunt: over een groot aantal relevante onderwerpen is nauwelijks informatie beschikbaar op grond van het penitentiaire dossier.

Over de volgende onderwerpen is van meer dan 75% van de ISD'ers in de onderzoeksgroep informatie beschikbaar: psychiatrische problematiek, opleidingsniveau, problematisch middelengebruik, de beginleeftijd van het druggebruik, delictgedrag en beginleeftijd delictgedrag. Deze informatie is overigens niet specifiek en hard. We konden bijvoorbeeld doorgaans wel achterhalen of er sprake was van een psychiatrische stoornis, maar in het dossier staat niet de DSM-classificatie vermeld. Uit het dossier komt wel een beeld naar voren over de jeugd van de ISD'er en hoe de gezinssituatie was, maar dit is niet systematisch bevraagd en het is de subjectieve beleving van de ISD'er. Toch geeft het penitentiaire dossier voldoende indicatie voor de items.

De onderzoeksgroep kenmerkt zich voor meer dan de helft door het niet opgroeien in een adequate gezinssituatie, een veelvuldig optreden van psychiatrische problematiek (al dan niet officieel gediagnosticeerd), een gebrek aan startkwalificaties op de arbeidsmarkt (niet afgeronde opleiding), verslavingsproblematiek, het al op jonge leeftijd beginnen met een vorm van problematisch druggebruik, het plegen van zowel vermogens- als geweldsdelicten en een vroege start van het criminele gedrag.

Wat betreft onderzoeksvraag 2 naar de hulpvragen van ISD'ers dienen we rekening te houden met het gegeven dat de motivatie van de ISD'ers en daarmee ook het hebben van hulpvragen een veranderlijk gegeven is. In de penitentiaire dossiers bevindt zich alleen een eerste inventarisatie van de hulpvragen in het beginstadium van de maatregel. In het beginstadium van de maatregel brengen de ISD'ers het vaakst hulpvragen naar voren op het gebied van opleiding en werk, dan wel wonen en verslaving. In statistische zin was geen relatie te leggen tussen hulpvragen en geconstateerde problematiek. Om beter zicht te krijgen op de hulpvragen van de ISD'ers zou er in plaats van een startdocument een digitaal groeidocument voor de hulpvragen ontworpen en ingevoerd moeten worden.

Uitgebreide clusteranalyses leveren geen markeerbare subgroepen op. Er is onvoldoende informatie beschikbaar en de informatie die beschikbaar is, is niet hard. De conclusie is dan ook dat onderzoeksvraag 3 naar te onderscheiden subgroepen niet te beantwoorden is met het huidige databestand. Het is geen optie om de informatie uit de RISc toe te voegen omdat een RISc vaak ontbreekt (Goderie en Lünemann, 2008). (De RISc bestaat uit een set van vragen om inzicht te krijgen in het recidiverisico en wordt gebruikt door de reclassering.) Het lijkt echter wel de moeite waard om via een kleine steekproef uit de medische dossiers te onderzoeken of deze dossiers voldoende betrouwbare informatie bevatten over lichamelijke gezondheid (de aanwezigheid van lichamelijke problemen), psychiatrische problematiek (gediagnosticeerd, beter gedifferentieerd) en de aanwezigheid van een verstandelijke beperking. Ook bestaat de mogelijkheid dat raadpleging van reclasseringsdossiers nog aanvullende informatie kan opleveren. Informatie over de houding van de ISD'ers tegenover het delict en de sanctie, over hun veranderingsgezindheid en sterke kanten, is niet uit dossiers te verkrijgen. Dit zal rechtstreeks via interviews met ISD'ers zelf verkregen moeten worden.

De aanleiding voor het onderzoek is dat de ISD-populatie een complexe groep betreft met een langdurige problematiek, waaraan in het verleden uiteenlopende vormen van hulp en begeleiding en repressie zijn ingezet. Er is behoefte aan meer kennis omtrent de achtergronden van de ISD'ers en de hulpvragen die er leven, zodat het aanbod aan interventies daarop kan aansluiten.

Met statistische analyses op basis van het ons ter beschikking staande materiaal zijn echter geen eenduidige clusters van hulpvragen of problemen gevonden. Ook de 97 casusbeschrijvingen geven aan hoe heterogeen de populatie van ISD'ers is. Wellicht is een indeling in een aantal homogene subgroepen mogelijk als er meer (betrouwbare) informatie bekend is vanuit medische dossiers, dossiers bij de reclassering en interviews met ISD'ers. Toch lijkt het ook gerechtvaardigd om te concluderen dat het hier misschien gaat om een zeer heterogene en complexe groep, waarvoor verbetering van de kwaliteit van leven en daarmee het voorkomen van recidive alleen haalbaar is via maatwerk en een proces van vallen en opstaan.

231208,

D6781340_samenvatting